

Oryantalistlerin Kur'an'ın Tevrat ve İncil Kaynaklı Olduğu İddialarının İncelenmesi

Fatma Zehra İde

<https://orcid.org/0009-0007-8291-8606> | f.z.ide07@gmail.com

Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara, Türkiye

Öz

Son hak din olan İslam'ın peygamberi Hz. Muhammed (sav)'e indirilen Kur'an indiği gündünden itibaren birçok iftira ve yalanlamaya maruz kalmıştır. Bu durum iman edenler için bir etki oluşturmamış ve günümüze kadar onu hem sadırlarda hem de satırlarda muhafaza etmek için gayret etmişlerdir. İslam öncesinde kendilerine hak olarak kitap gönderilenler (Ehli kitap) emanetlerine sahip çıkmamış ve kutsal kitaplarını tahrif etmişlerdir. Kur'an'ın varlığından da rahatsız olup onu bozmak, yalanlamak, iftiralarla şüphe uyandırmak için olağanca gayret göstermişlerdir. Bu çalışmamız oryantalistlerin (doğu bilimci) Kur'an'ın Tevrat ve İncil kaynaklı olduğu iddialarına yanıt olarak sınırlandırılmıştır. Bu iddiadaki temel problem oryantalistlerin hakikati kabullenemeyişleri ve kıskançlıklarıdır. Oryantalistlerin Kur'an'ın güvenilirliğine dair ortaya attığı iddialardan, Tevrat ve İncil kaynaklı olmadığına cevabı mahiyetindedir. Semavi din olma sebebiyle Yahudilik, Hristiyanlık ve İslam, kaynak itibarıyla birdir şu farkla ki; Yahudiler Tevrat'ı, Hristiyanlar ise İncil'i tahrif etmiş ancak Müslümanlar Kur'an'ı Kerim'e indirildiği gündünden beri büyük bir titizlikle sahip çıkıp korumuştur. Temel amacımız Kur'an'ın Tevrat ve İncil ile benzerliğini ve farklılığını ortaya koymaktır. Bunu da İslami temeller ve kaynaklar üzerinden ifade etmektir. Toplumda var olan insanlar, hayatlarını inandığı değerler üzerinden şekillendirmektedir. İnandığı değerlerin hakikat oluşu ve tüm şüphelerden arındırılması bu sebeple önem arz etmektedir. Bu çalışma Kur'an'ın Tevrat ve İncil kaynaklı olmadığını inanan kimseler için herhangi bir kuşku teşkil etmediğini belirleme noktasında fayda sağlayacaktır. Bu çalışmada nitel yöntem kullanılmıştır. Oryantalistlerin geçmişten günümüze kadar ısrarla üzerinde durdukları, Kur'an'ın menşei Tevrat ve İncil'dir iddiasına; vahyin nazil oluşundan itibaren koruma aşamaları olan yazımı, Mushaf haline getirilişi ve İstinsahı ilk bölümde ele alınmıştır. İkinci bölümde oryantalizm tarihi ve kökeni ile ilgili bilgi verilmiş, alt bölümünde de oryantalistlerin iddialarının temeli araştırılıp İslam kaynakları doğrultusunda cevap verilmiştir. Bu alandaki bazı kitap, tez ve makaleler incelenmiştir. Oryantalistlerin çalışmalarında elde ettikleri kaynaklarda objektif bir yaklaşım ve ilmi bir disiplin olmadığı gözlemlenmiştir. Aksine yıkıcı bir politika ve muhtemel iddialar üzerine yanlış bir ahval sergilenmiştir. Oryantalistler, Hz. Peygamber'in Eski ve Yeni Ahit'ten bilgi edinerek yeni bir kitap meydana getirdiğini iddia ederken İslami kaynaklara yer vermediği görülmüştür. Eski ve Yeni Ahit'in bütünü anonim olarak yazılmasına rağmen, müsteşrikler şüphe duydukları İslami rivayet zincirinden daha kolay tarihsel meşruiyet vermektedir. Kur'an'a yönelik titiz çalışmalar incelendiğinde ise onun sahih haliyle günümüze ulaştığına şahitlik etmiş bulunmaktayız. Batıda Kur'an üzerine geçmişten günümüze kadar süren tenkit bakış açısı egemenken, bizlerde inanan insanlar olarak Kur'an'ın muhafazası için elimizden gelen gayreti fazlasıyla göstermeliyiz. Ülkemizde hali hazırda Kur'an öğretimi ve hafızlık eğitimi yaygın bir şekilde devam etmektedir. Kiraati aşere, takrib ve tayyibe eğitimleri daha da yaygınlaşmalı ve seviyeli bir

düzenle ilerlemelidir. Oryantalist bakış açıları üzerine özellikle ilim halkasında bulunanlar tedris edilmeli ve donanımlı hale getirilmelidir. Oryantalistlerin asılsız tezlerine akademik cevaplar hazırlanmalıdır.

Anahtar Kelimeler

Tefsir, Kıraat, Kur'an, Oryantalizm, Oryantalist, Mushaf.

Etik Beyan	Bu çalışma, 4. Türkiye Sosyal Bilimler Sempozyumu'nda sunulan "Oryantalistlerin Kur'an'ın Tevrat ve İncil Kaynaklı Olduğu İddialarının İncelenmesi" adlı tebliğin geliştirilmiş hâlidir.
Türü	Makale
Geliş Tarihi	09.08.2024
Kabul Tarihi	05.01.2025
Yayın Tarihi	15.01.2025
Kategori	Sanat ve Beşeri Bilimler, Felsefe - Mantık
Araştırma Alanı	Tefsir
Konu	Kıraat
Sempozyum	:
Adı	4. Türkiye Sosyal Bilimler Sempozyumu
Web	https://sempozyum.okuokut.org/tsbs/article/view/618
Yer ve Tarih	Çevrim İçi - 26-31 Ağustos 2024
Sponsor	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi; Oku Okut Derneği
Bildiri Oturum Bilgisi	11. Oturum - 30 Ağustos 2024 Cuma 17:00 - 18:10
Telif Hakkı	© 2025 Fatma Zehra İde. Yazar telif hakkını elinde tutarak yayımcıya uygun lisans ile yayım izni vermiştir.
Lisans	
Yayımcı	Oku Okut Yayınları
Kaynak Gösterimi	İde, Fatma Zehra. "Oryantalistlerin Kur'an'ın Tevrat ve İncil Kaynaklı Olduğu İddialarının İncelenmesi". <i>TSBS Bildiriler Dergisi</i> 4 (2025), 167-180. https://doi.org/10.55709/tsbsdergisi.618

Examination of the Claims of Orientalists that the Qur'ān is derived from the Torah and the Bible

Fatma Zehra İde

 <https://orcid.org/0009-0007-8291-8606> | f.z.ide07@gmail.com
Master's Student, Ankara Yıldırım Beyazıt University, Ankara, Türkiye

Abstract

The prophet of Islam, the last true religion, is the Prophet. The Qur'ān, which was revealed to Prophet Muhammad, has been subjected to many slanders and denials since the day it was revealed. This situation had no effect on the believers and they have tried to maintain it both in the saddle and in the row until today. Those who were sent the book as the truth before Islam did not claim their trusts and falsified their holy books. They were also disturbed by the existence of the Qur'ān and went to extraordinary lengths to distort it, deny it and arouse suspicion with slanders. This work is limited in response to the claims of orientalists (orientalists) that the Quran is derived from the Torah and the Bible. The main problem of this claim is the orientalists' inability to accept the truth and their jealousy. The answer to the claims put forward by Orientalists about the reliability of the Qur'ān is that the Qur'ān is not based on the Torah and the Bible. Due to the fact that it is the heavenly religion, with the difference that it is one of the sources of Judaism, Christianity and Islam; Jews have falsified the Torah, Christians have falsified the Bible, but Muslims have claimed and protected the Qur'ān with great care since the day it was revealed to the Nobles. Our main goal is to reveal the similarity and difference of the Qur'ān with the Torah and the Bible. It is to express this through Islamic foundations and sources. People who exist in society shape their lives according to the values they believe in. For this reason, it is important that the values he believes in are correct and that he is free from all doubts. This study will be useful in determining that there is no doubt for those who believe that the Quran is not derived from the Torah and the Bible. The qualitative method was used in this study. The claim that the origin of the Qur'ān is the Torah and the Bible, which Orientalists have insisted on from past to present, the claim that its writing, conversion into Mushaf and the Appeal, which are the stages of protection from revelation, are discussed in the first chapter. In the second part, information about the history and origin of orientalism was given, and in the lower part, the basis of the orientalists' claims was investigated and answered in accordance with Islamic sources. Some books, theses and articles in this field have been examined. It has been observed that Orientalists do not have an objective approach and a scientific discipline in the sources they obtain in their studies. On the contrary, a destructive policy and a prejudiced spirit have been exhibited over the possible claims. Orientalists, Eminence. While the Prophet claimed to have created a new book by taking information from the Old and New Testaments, it was observed that he did not include Islamic sources. Although the entire Old and New Testaments are written anonymously, it is easier for clients to give historical legitimacy than the Islamic narrative chain they doubt. When the meticulous studies of the Qur'ān are examined, we have witnessed that it has reached the present day in its authentic form. While the critical view of the Qur'ān that has been going on from the past to the present prevails in the West, we, as believers, should make every effort to protect

the Qur'ān. Currently, Qur'ān teaching and memorization education are widely continuing in our country. The education of kiraati ashere, takrib and tayyib should become more widespread and should progress with a level order. Especially those in the scientific community should be trained and equipped with orientalist perspectives. Academic answers to the unfounded theses of orientalists should be prepared.

Keywords

Tafsir, Qira'at, Orientalism, Orientalist, Mushaf.

Ethical Statement	This article is the revised and developed version of the unpublished conference presentation entitled “Examination of the Claims of Orientalists that the Qur'ān is Derived from the Torah and the Bible” at the 4th Turkish Symposium of Social Science.
Type	Article
Received	2024-08-09
Accepted	2025-01-05
Published	2025-01-15
Category	Art & Humanities, Philosophy - Logic
Research Area	Tafsir
Subject	Qira'at
Conference	:
Title	4th Turkish Symposium of Social Sciences
Web	https://sempozyum.okuokut.org/tsbs/article/view/618
Location & Date	Online - August 26-31, 2024
Sponsor	Ankara Yıldırım Beyazıt University; Oku Okut Association
Proceeding Session	Session 11 - August 30, 2024, Friday 17:00 - 18:10
Copyright	© 2025 Fatma Zehra İde. The author retains the copyright and provides the publisher with a proper license to publish.
License	
Publisher	Oku Okut Press
Citation	İde, Fatma Zehra. “Examination of the Claims of Orientalists that the Qur'ān is Derived from the Torah and the Bible”. <i>TSBS Proceedings Journal</i> 4 (2025), 167-180. https://doi.org/10.55709/tsbsdergisi.618

Giriş

Kur'an-ı Kerim'in mevsukiyeti (güvenirliği) meselesi oryantalistlerin ve Kur'an tarihi ile ilgilenenlerin temel meseleleri arasında yer almıştır. Müslümanların bakış açısı "Kur'an'ın bir harfinin bile değişmediği" inancıdır. Bu inanç ayeti kerime ile de tasdiklenmiştir. "Şüphesiz onu biz indirdik, elbette biz koruyacağız."¹

Oryantalistler (doğu bilimciler) ise Kur'an'ın menşei hakkında şüpheli bir tutumla yaklaşmıştır ve birçok iddialar ortaya koymuştur. Kur'an'ın kaynağı yönündeki bazı iddiaları; Kur'an'ın Tevrat ve İncil kaynaklı alıntılardan meydana geldiği, Tevrat ve İncil gibi Kur'an'ın da zaman içinde tahrife uğradığı, Kur'an'ı Hz. Muhammed'in yazdığı, Vahyin bir hayal ürünü olduğu, Hz. Ömer'den alındığı gibi birçok argüman geliştirmişlerdir.

İlim adamları ve Müslüman araştırmacılar Kur'an'ın indiği günden bugüne kadar ilahi vahyin ezberlenerek yeni nesillere nakledildiğini ve anlaşılması için asırlarca nice eserlerin kümülatif bir şekilde günümüze ulaştığına şahitlik etmektedir. Tüm bu çaba ve birikim ilahi vahyin korunması ve daha sonraki nesillerin en iyi şekilde kavrayabilmesi içindi. İnanan kimse için böylesi bir duruma aksi bir bakış sergilemesi mümkün değildir.

İlahi vahyin korunması adına yapılan ilk düzenlemeler inanmayanlar için bir eleştiri kapısı olmuştur. İlmî araştırma yapan kimselerin meseleye eleştiren bir bakışla yaklaşmaları gayet tabidir. Ancak ilahi vahyin güvenilirliği yönünde peşin hükümlü olmaları kabul edilemez. Müsteşrikler (oryantalistler), İslam ve Kur'an üzerine birtakım araştırmalarda bulunmuş, bazı kritikler geliştirmişlerdir. İlerleyen zaman içerisinde bu eleştirilerini daha sistematik hale getirip merkezler oluşturmuşlardır.

Kur'an araştırma merkezlerinden "Corpus Coranium Projesi"², Alman oryantalistler tarafından yürütülen bir proje olup Kur'an ile ilgili bütün dökümanları sistematik olarak araştırmacılar tarafından ulaşılabilir şekilde bir araya getirmeyi amaçlamışlardır. Bu çalışmamız, Kur'an'ın muhafazasının nasıl temellendirildiğini anlatmak üzerine olup oryantalistlerin Kur'an, Tevrat ve İncil kaynaklı iddialarına cevap mahiyetindedir.

1. Kur'an'ın Günümüze İntikali

Hz. Peygamber (sav) döneminde inen ayetler Hz. Peygamber ve sahabiler tarafından ezberlenirdi. Ayrıca nazil olan ayet ve sureler vahiy katiplerince ağaç yaprakları, deriler, taşlar, hurma dalları, kürek kemikleri ve az da olsa kağıtlara yazılıyordu. Vahiy böylece hem sadırlarda hem de satırlarda muhafaza ediliyordu. Vahyin devam etmesi ve muhafazası ile ilgili bir problemin olmaması dolayısıyla inen ayetler kitap şeklinde bir bütün haline getirilmemiştir.

¹ el-Hicr 15/9

² Tayyar Altıkulaç, *Günümüze Ulaşan Mesâhif-i Kadîme* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2022), 155.

“Onlar (kafirler): Kur’an evvelkilerin masallarındır; başkalarına yazdırıp sabah akşam kendisine okunmaktadır, derler.”³ Ayeti kerimeden de anlaşılacağı üzere; Hz. Muhammed ümmi (okuma-yazma bilmeyen) bir peygamber olması sebebiyle, kendisine inen vahyi vahiy katiplerine yazdırıp muhafazası için ihtimamla hareket etmiştir. Öyle ki inen ayetlerin nereye yerleştirileceği konusunda da tüm yetkiler ilahi vahye dayanıyordu.

İbn Abbas anlatıyor: “Hz. Muhammed (sav) ‘Rahman ve Rahim olan Allah’ın adıyla’ ibaresini ihtiva eden bir vahiy gelmedikçe bir surenin sonlandığını bilmezdi. İşte bu şekilde bir vahiy indiği zaman, anları ki o sure tamamlanmıştır.”⁴ Kur’an ayetlerinin kendi sözleriyle karışmasını önlemek için sahabesine Kur’an dışında hiçbir şey yazmalarını, yazanlar olursa silmelerini emretmiştir.⁵ Böylece ilahi vahiy peygamber gözetiminde ve evinde korunup muhafaza edilmişti. Sonraki dönemde olan gelişmeler bir değişim veya tahrif değil aksine korumanın eksiksiz hale gelmesi için önlemdir.

Hz. Peygamberin vefatından sonra ilk halife Hz. Ebubekir döneminde irtibat olaylarına karşılık yapılan yemame savaşı sebebiyle birçok hafız sahabenin şehit edilmesi vahyin korunması için kuvvetli tedbir almayı gerektirdi. Hz. Ömer’in teklifi ile Zeyd b. Sabit başkanlığında oluşturulan komisyonla Kur’an ayetleri iki kapak arasına alınarak “Cem” edilmiştir. Zeyd, kendisinde hiçbir yazılı metin yokmuş ve Kuran’ı ezbere bilmiyormuş gibi hareket ederek kimin elinde Kur’an metinleri varsa getirmesini ilan etti ve her metin için bizzat Hz. Peygamberden yazıldığına dair iki de şahit istedi. Böyle bir metodla işin yürütülmesi talimatını bizzat Halife Ebubekir vermiştir.⁶

Sadece Huzeyme, Hz. Peygamber tarafından iki şahit yerine kabul edilen bir kişi olduğu için, Zeyd onun tek başına getirdiği vahiy metnini kâfi bularak ikinci bir şahit aramamış ve Mushaftaki yerine koymuştur.⁷ Zeyd b. Sabit başkanlığında toplanan komisyonla vahiy iki kapak arasına alınıp cem edilmiş ve Abdullah b. Mesud’un önerisiyle “Mushaf” adı verilmiştir. Hz. Ebubekirde kalan bu Mushaf vefatıyla ikinci halife Hz. Ömer’e geçmiş, onun vefatıyla kızı ve aynı zamanda peygamber eşi olan Hz. Hafsa’ya intikal etmiştir.

Ermenistan ve Azerbaycan fethinde Şamlı ve Iraklı Müslüman askerlerle birlikte savaşan Huzeyfe b. Yeman kiraat konusunda anlaşmazlık yaşadıklarına şahit olmuş ve sefer dönüşü durumu Halife Hz. Osman’a şöyle bildirmişti: “Ey Mü’minlerin Emir’i! Yahudi ve Hristiyanların ihtilafı gibi, bu ümmet Kur’an’da bir ihtilafa düşmeden, acele tedbir al!” Bunun üzerine Hz. Osman Hz. Hafsa’ya “Mushafı bize gönder de onu çoğaltıp tekrar sana iade edelim” diye haber gönderdi. Hafsa da Mushafı Hz. Osman’a teslim etti.

Ensar ve muhacir ile istişare eden Hz. Osman ümmetin ihtilafa düşmesini önlemek adına Mushaf’ın “İstinsah” ı için Zeyd b. Sabit başkanlığında Abdullah b. Zübeyir, Said

³ el-Furkan 25/5

⁴ Hafsa Nasreen, “Oryantalistlerin Kur’an Üzerine İddiaları-Eleştirel Bir Çalışma-”, *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 16 (2013), 118.

⁵ Nasreen, “Oryantalistlerin Kur’an Üzerine İddiaları-Eleştirel Bir Çalışma-”, 112.

⁶ Altıkulaç, *Günüme Ulaşan Mesâhif-i Kadîme*, 59.

⁷ Rahim Tuğral, “Kur’an’ın Cem’i ve İstinsâhında Üç Önemli Nokta”, *Diyanet Dergisi* 26/1 (1990), 91-92.

b. As ve Abdurrahman b. Haris b. Hişam'ı görevlendirdi. "Eğer Kur'an'ın herhangi bir yerinde Zeyd b. Sabit ile ihtilafa düşerseniz Kureyş lehçesine göre yazın, çünkü Kur'an onların lisanı ile indirilmiştir." emrini verdi. Bu ayrıntı bize Musaf'ın kopyalanmayıp daha ayrıntılı bir düzenlemeye tabi tutulduğunu göstermektedir. Hz. Osman istinsah edilen Mushafları uzman okuyucuları da görevlendirmesiyle belli merkezlere göndermiştir. Mekke'ye Abdullah b. Saib, Kufe'ye Abdurrahman Sülemi, Şam'a Muğire b. Şihab, Basra'ya Amir b. Abdilkays ve Medine'ye Zeyd b. Sabit önderliğinde "Femi Muh-sin" öğretim metodu ile de korumaya almıştır. Bahreyn ve Yemen'e de Mushaflar gönderilmişti, ancak bu Hz. Osman'ın yazdırdığı Mushaflar değil, onlardan istinsah edilmiş nüshalar olmalıdır. Yapılan istinsah genişleyen İslam coğrafyasına oluşan ihtiyaç doğrultusunda vahyin tüm halinin resmedilmiş olarak sunulmasıdır.

2. Oryantalizm

Oryantalizm; din, dil, bilim, düşünce, sanat, tarih gibi alanlarda Doğu dünyasını inceleyen ve Doğu hakkında değer yargıları üreten Batı kaynaklı kurumsal faaliyettir.⁸ Bir düşünce biçimi ve uzmanlık alanı olması itibariyle ilk olarak Avrupa ve Asya arasında değişken tarihsel ve kültürel ilişkiyi, ikinci olarak 19. yüzyılın ilk yarısından itibaren çeşitli Doğu kültürlerinin ve geleneklerinin incelenmesinde uzmanlaşmayı ifade eden Batıdaki bilimsel disiplini, üçüncü olarak da dünyanın Doğu diye adlandırdığı bölgesi hakkındaki ideolojik varsayımları, imgeleri ve hayali resimleri çizenleri içerir. Oryantalizm Türkçe'de şarkiyat, daha sonra doğu bilimi; Arapçada ise istişrak kelimeleri ile karşılanmıştır. Doğunun meseleleri ile meşgul olan kimseye de oryantalist (müsteşrik) denmektedir.

Kuşkusuz İslam Medeniyeti, medeniyet tarihindeki en önemli unsurlardan biri olup eski medeniyetleri yeni bir senteze tabi tutarak kendi değerleriyle insanlığın hizmetine sunmuştur. Yunan ve Doğu medeniyetinin kaybolmaya yüz tutmuş halini Avrupaya taşıyarak Batının ilerlemesinin temelini atmış ve bu da Batının ilerlemesinde etkili olmuştur. Kuzey Afrika, Sicilya ve Endülüs aracılığıyla İslam Medeniyetinin Batıya geçişi büyük ölçüde etkili olmuştur. Bu yollarla giren İslam kültürü, Avrupada sağlam bir medeniyetin temelini oluşturmuştur. Haçlı Seferleri sayesinde Batılılar İslamı daha iyi tanımış ve üstün bir İslam Medeniyetinin varlığını kabul etmişlerdir; bu parlak medeniyetin bazı unsurlarını memleketlerine götürmüşlerdir. Batılı öğrenciler, İslam düşüncesini, bilimi kültür ve medeniyeti öğrenmek için Endülüs'e ve Kuzey Afrika'ya gelmişler; burada Arapça dilini öğrenmişlerdir ki bu dil ortak bir iletişim aracı olmuştur. Onlar eski düşünce eserlerini ve saf İslami düşünce ürünlerini kendi bilim dilleri olan Latinceye çevirmişlerdir. Tercüme hareketinin yayılmasıyla uykuda olan Batı dünyası uyanmıştır; gelecek asırlarda yaşanacak bilim ve kültür devrimi olan Rönesans için de hazır hale gelmiştir. Bağdat'ta kurulan ilk ilim meclisi "Darul Hikme" den sonra, Kayravan'da Ağlebiler tarafından kurulan "Beytül Hikme" meşhur tıp merkezinin çekirdeğini teşkil etmektedir. Endülüs'teki ilim hayatı, Kur'an ilimleri, hadis, fıkıh, kelam, felsefe, Arap edebiyatı, tarih, astronomi ve tıp bilimleri üzerine yoğunlaşıyordu. Kurtuba

⁸ Yücel Bulut, "Oryantalizm", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2007), 33/1.

başta olmak üzere Malaga ve Gırnata gibi önemli şehirlerde üniversite düzeyinde eğitim kurumları bulunuyordu. Endülüs'ün ilk üniversitesi olarak bilinen Kurtuba (Kordova) Üniversitesi III. Abdurrahman tarafından meşhur Kurtuba Camii'nde kurulmuştu. Bu üniversiteye Bağdat ve Kahire'den gelen hocaların bağımsız olarak ders verebildiği biliniyor ve sadece Endülüs'ten değil aynı zamanda Avrupa, Afrika ve Asya'nın diğer bölgelerinden öğrenciler çekebiliyordu. Hicret'in 3. asrından itibaren Bağdat ve Fustat'tan getirilen tekniklerle kâğıt imalatının yapıldığı Kayravan ve Rakka'daki imalathaneler büyük ilgi görüyordu. Kâğıt imal etme sanatının yayılması Ağlebiler döneminde Sicilya'daki Palermo'ya ardından Güney İtalya'daki Salerno'ya ve Fabriano'ya geçti; daha sonra bu sanat Almanya'ya intikal etti ki muhtemelen matbaanın keşfine vesile oldu. İslam felsefesinin 12. yüzyıldan itibaren Avrupalılar üzerinde etkisi, Farabi, Sina ve Gazali'nin eserlerinden esinlenerek Aristoculuk düşüncesinin İspanya ve Sicilya'da yaşayan Müslümanlarla Hristiyanların yakın ilişkileri ve Avrupa'daki eğitim ve araştırmalar için önemli bir hareket haline gelmiştir. Tüleytula'daki çeviri faaliyetleri başlamış, Reymond Lull 13. yüzyılda Toledo'da Doğu çalışmaları okulunu kurmuştur (1276). Viyana'da toplanan dini meclis (konsil) kararıyla Roma, Paris, Bologne, Oxford, Salamanque gibi şehirlerde İbranice, Arapça, Süryanice ve Yunanca eğitim yapacak kürsüler kurulması kararlaştırılmıştır. Bu şehirlerde kurulan kürsüler papalık tarafından korunmakta ve işleri temin edilmektedir.⁹

12. yüzyıldan itibaren Haçlı Seferleri ile birlikte İslam, Batı dünyasında ciddi bir şekilde araştırılmaya başlanmıştır. İslâm'ın doğası hakkında makul görüşler yaygınlaşmaya başlamış ve bu dönemde yapılan çeviriler, Avrupalılara ilk kez Kur'an'ı tanıma fırsatı sunmuştur. Bu çeviriler, birinci elden bilgi edinme imkânı sağlamış ve Orta Çağ'da İslam üzerine yapılan çalışmalara yön vermiştir. İlk olarak Peter de Venerable tarafından gerçekleştirilen tercüme, Oryantalizm tarihi açısından büyük öneme sahiptir. Cluny Manastırı başrahibi Peter tarafından oluşturulan mütercim heyetiyle ilk kaynaklar Arapça'dan Latince'ye çevrilmiştir. Bu tercüme arasında Kur'an da bulunmaktadır ve bu çalışmalar Oryantalizmin gelişimine katkıda bulunmuştur.¹⁰

Ülkemize ilk olarak 18 Kasım 1669 tarihinde Fransa'da doğmuş 6 genç İstanbul ve İzmir'e Doğu dillerini öğrenmek için gönderilmiştir. Modern oryantalizmin başlangıcı, Fransız inkılabından (1789-1799) sonra Cumhuriyetçi hükümetin 29 Nisan 1795'te Paris'te Yaşayan Şark Dilleri Okulunun tesisıyla başlar. Sylvester de Sacy, bu okula ilk Arapça öğretmeni olarak seçildi. Sacy, Modern oryantalizmin babası olmuştur. Fransız Üniversitesi ve Akademisi İspanya, Norveç, İsveç, Danimarka ve özellikle Alman okulları onun dizinin dibinde yetişmiş ve onun aracılığı ile dünyaya gözlerini açmış öğrencileriyle doluydu. 18. asırdan sonra oryantalistler yavaş yavaş şark dillerinden başka, o milletlerin tarihi, sosyal hayatları ve sanatları ile alakadar olmaya başlamışlardır. Orta çağdaki oryantalistlerin amacı Hristiyan dininin misyonerlik faaliyetlerini sistemli

⁹ İsmail Cerrahoğlu, "Oryantalizm ve Batıda Kur'an ve Kur'an ilimleri Üzerine Araştırmalar", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* XXXI (1989), 96-101.

¹⁰ Necmettin Salih Ekiz, *Oryantalist Literatürde Kır'an'ın Yahudi Kökenli Olduğu İddiası: Abraham Geiger Örneği* (İstanbul: İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2021), 20-21.

hale getirmektir. 18. asırdan itibaren modern oryantalizmin amacı ise, Doğu dillerini öğrenip siyasi ve ticari amaçlı politikacıları yetiştirip sömürgecilik anlayışını oluşturmaktır. Yani bugünün kapitalizminin temellerini atmıştır. Ayrıca oryantalistler ortaya attıkları iddialarla İslamofobinin meydana gelmesine de sebep olmuşlardır.¹¹

Norman Daniel'in çalışmasına göre, Orta Çağ Hristiyan alimlerinin İslam algısına dair yapılan çalışmaların özellikleri şunlardır:

1. İslami kaynaklar yerine kulaktan dolma bilgilerin tercih edilmesi.
2. Çalışmaların belirli çıkar çevrelerini memnun etmek için ön yargılı fikirlere dayandığı.
3. Sürekli mübalağa yapılarak abartılı ve gerçek dışı bilgiler sunulması.
4. Alimlerin İslam'a karşı düşmanlık duygularının objektifliklerini engellemesi ve olumlu yanları görememeleri.

Bu şekilde, N. Daniel'in analizi Orta Çağ Hristiyan alimlerinin İslam algısı üzerine yaptıkları çalışmalarda karşılaşılan temel sorunları özetlemektedir.¹²

İslami araştırmalara ilk önemli katkıyı protestanlar sağlamıştır. Batılı seyyahlarında bu noktada katkısı büyüktür.

Bazı oryantalistlerin öne çıktığı özellikleri:

- Reymond Lull: Şark okulunu kurdu.
- Sylvestre Sacy: İlk Arapça öğretmen (Modern Oryantalizmin babasıdır.)
- Sprenger: ilk defa İslam geleneğine ait malzeme kullanmıştır.
- Theodor Nöldeke: Kuran Tarihinde temel atmıştır.
- William M. Watt: Hz. Muhammed (sav)'e "Kolektif bilinçaltı" iftirasında bulundu ve İslamofobi taşıyıcıları arasına katılmıştır.
- Ignaz Goldziher: Ezherde ilk eğitim alan gayrimüslimdir.
- Edward Said: Sömürgeciliğin savunucusu olmuştur.

Oryantalizm modern dönemde akademik bir disiplin ve politika aracı haline gelmiştir. Orta Çağ'dan günümüze kadar tüm örneklerini muhafaza etmiştir. Sadece modern dönem, bu söylemleri daha akademik bir tarzda sunmuştur. Müsteşrikler, Kur'an'ın kaynağı ile ilgili öne sürdükleri tezler arasında, Kur'an'ın diğer ilahi kitaplar olan Tevrat ve İncil'in metinlerinden alındığı iddiasının önde geldiğini savunmaktadır. Sırayla bu iddiaları inceleyelim.

2.1. Kur'an'ın Tevrat Kaynaklı Alıntılardan Meydana Geldiği İddiası

Bu iddia ilk olarak Mekkeli müşrikler tarafından dile getirilmiş, Hz. Muhammed (sav)'in Ehl-i Kitap'tan destek alarak Kur'an'ı yazdığını söylemişlerdir. İlk dönemde Hz. Muhammed'in Araplar arasından peygamber olarak seçilmesiyle ilgili kıskançlık, inanç ve ekonomik kaygılar Yahudi topluluğunun tepkisini şekillendirmiş, Yahudiler Hz. Muhammed'e karşı çıkarak çeşitli mücadele stratejileri geliştirmişlerdir. Hz. Muhammed (sav)'den yersiz taleplerde bulunmuş ve onu soru yağmuruna tutup aciz bırakmak için çabalamışlardır.

¹¹ Cerrahoğlu, "Oryantalizm ve Batıda Kur'an ve Kur'an İlimleri Üzerine Araştırmalar", 104-113.

¹² Ekiz, *Oryantalist Literatürde Kur'an'ın Yahudi Kökenli Olduğu İddiası: Abraham Geiger Örneği*, 24.

Kur'an'da "Yahudiler Hz. Muhammed'in ve Müslümanların en şiddetli düşmanları olarak tasvir edilmekte, Hristiyanların Hz. İsa'ya Allah'ın oğlu demeleri gibi Yahudilerin de Hz. Üzeyir'e Allah'ın oğlu demeleri ve Tevrat'ı tahrif etmeleri eleştirilmektedir. Kur'an'a göre bu kitap Hz. Mûsâ'ya verilmiş ancak Hz. Muhammed'in risâletiyle neshe edilmiş ve hatta Hz. Muhammed'e dair bilgiler de içermektedir. Yine onların hakikati gizlediklerinden, kitaptan da bazı bölümleri gizlediklerinden, kendilerine söylenenleri başka sözlerle değiştirdiklerinden, kitabı okurken dillerini eğip büktüklerinden, kalplerinin taş gibi yahut daha da katı olduğundan, dünya hayatına çok düşkün olduklarından, Allah'ın kitabını ucuz bir menfaat karşılığı sattıklarından, meleklerle düşmanlık ettiklerinden, peygamberleri yalanlayıp öldürdüklerinden ve Allah ile yaptıkları anlaşmayı bozduklarından" bahsedilmektedir. Diğer bazı ayetlerde de çeşitli suçlamalar bulunmaktadır.¹³

S. Moscatide "Muhammed'in çocukluğunda Suriyeye gidişi ve orada Hristiyan keşişe rastlamasıyla ilk monoteist anlayışın onda teşekkül etmeye başladığını, Arabistan'daki Yahudi ve Hristiyanlarla temas halinde olduğunu söyledikten sonra, vaazlarının esaslarını kolayca Yahudilik ve Hristiyanlıkta bulmak mümkündür" demektedir. E. Montet de Kur'ân tercümesinin baş tarafına koyduğu giriş kısmında. Kur'an'a menşee olarak, Yahudi ve Hristiyan kaynaklar, İslamdan önceki kaynaklar ve Muhammed tarafından va'zedilen yeni İslâmi elemanlar olmak üzere üç kaynak bulunur. "O, Yahudilerin şifahi ananelerinden, dini efsanelerinden, Talmudik ve Rabbinik menşeli olan Hag-gadah'larından pek çok şeyler ödünç almıştır. Kelime-i Tevhidin bile Yahudilerden alınmış olduğunu iddia etmektedir. Çoğu apokrif olan incillerin Kur'âna kaynak olduğu söylenmektedir."¹⁴

H. Muhammed (sav)'in dini iki Yahudi olan Ka'bul-Ahbar ve Abdullah b. Selam'dan öğrendiğini ileri sürmüşlerdir. Ancak Hz. Muhammed (sav) ümmi idi ve tarihin hiçbir döneminde onlarla görüştüğüne dair bir kayıt söz konusu değildir. Mescidi Aksaya yönelerek kılınan namaz üzerinden alay eden Yahudilere Allah ayetle cevap vermiş ve kibleyi Mescidi Harama çevirmiştir.

İngiliz-Amerikalı tarihçi Bernard Lewis (1916-2018), Hz. Muhammed'in Hristiyanlık ve Yahudilikten etkilendiğini iddia etti. Ona göre Hz. Muhammed Tevrat'ı okumadı ancak tüccarlardan ve gezginlerden Yahudilik hakkında bilgi edindi. Ancak beklediği ilgiyi görmeyince vazgeçti.

20. yüzyıl Yahudi oryantalisti Ignaz Goldziher (1850-1921), Kur'an'da ahiretle ilgili olarak anlatılan kıyamet sahnelerinin, insanların öldükten sonra yaptıklarından sorumlu tutulacağı sorusunun ve insanların bunun için cezalandırılacağı gerçeğinin Tevrat'ta da aynı şekilde geçtiğini ve dolayısıyla bu tür ayetlerin bu kaynaktan ilham aldığını iddia etmiştir. Ona göre Hz. Muhammed, Tevrat'ta adı geçen peygamberler halkasına kendisini eklemiş ve kendini son peygamber ilan etmiştir. Watt da Goldziher'in iddialarına benzer bir iddiada bulunarak, Kuran'da geçen peygamberlik hikayeleri, ceza, mükafat ve hatta tevhidle ilgili ayetlerin Tevrat ve İncil'den alındığını ileri sürdü.

¹³ Ekiz, *Oryantalist Literatürde Kur'an'ın Yahudi Kökenli Olduğu İddiası: Abraham Geiger Örneği*, 37-38.

¹⁴ Cerrahoğlu, "Oryantalizm ve Batıda Kur'ân ve Kur'ân İlimleri Üzerine Araştırmalar", 126.

Fransız oryantalist Régis Blachère (1900-1973), Kur'an'daki peygamber hikâyelerinin Hristiyan kaynaklarına benzediğini, Hz. Peygamber'in Mekke'de Hristiyanlarla buluştuğunu ve benzer cümlelerin İncil'den alındığını belirtmiştir. İskoç oryantalist Hamilton Alexander Rosskeen Gibb (1895-1971), Kur'an'ın kaynağının ilahi olmadığını, aksine Eski Ahit ve Hristiyanlıktan esinlendiğini belirtmiştir. Ayrıca Kur'an'da Hz. Peygamber'e ait sözlerin bulunduğunu belirtmiştir.

Kuran'ın Tevrat'tan alındığı iddiasına gelince, öncelikle Hz. Muhammed'in Mekke Dönemi'nde neredeyse hiçbir Yahudi ile görüşmediğini belirtmek gerekir. Mekke'deki panayirlara katılan Yahudilerin de Tevrat'tan haberdar olması uzak bir ihtimaldir. Varsayımsal olarak Tevrat alimi olan bir tüccar böyle bir panayıra katılmış olsa bile, Hz. Muhammed'in bu kadar kısa bir sürede ondan tüm Mekke ayetlerini almış olması mümkün değildir.¹⁵

Kur'an'ın kökeninin Yahudi kaynaklı olduğuna dair akademik düzeyde ilk kapsamlı çalışmalar 19. Yüzyılda Modern oryantalizmle Almanya'da, aynı zamanda reformist Yahudiliğin kurucusu olan Abraham Geiger ile başlamış. Yahudilere birçok reddiye yazılmıştır ancak ilk sistematik reddiyeyi İbn Hazm yazmıştır. Yahudilerin ilk dönemlerde yalanlayarak ve çirkin söylemlerde bulunarak insanları İslam'dan uzaklaştırırken sonraki dönemlerde kendi dinlerinden alıntı olduğu iddiası kafa karıştırıcıdır.

2.2. Kur'an'ın İncil Kaynaklı Alıntılardan Meydana Geldiği İddiası

Orta Çağ Hristiyan alimlerinin İslam'a yönelik olumsuz ve iftira dolu söylemleri belirli başlıklar altında toplanabilir:

- Bahîra ve İki Yahudi Efsanesi: Hz. Muhammed'in, Bahîra ve iki Yahudi'den bilgi alarak Hristiyanlık üzerine bir öğretisini inşa ettiği iddia edilmiştir.
- Putperestlik: Görünüşte tek tanrı inancını savunsa da eski putperest geleneklerden kurtulamadığı ve müritlerinin ona tapındığı öne sürülmüştür.
- Şehvet Düşkünlüğü: Hz. Muhammed'in çok sayıda evliliği ve cariyelerle ilişkisi, onun şehvet düşkünü olduğu şeklinde yorumlanmıştır.
- Şeytana Hizmet: Hz. Muhammed'in Tanrı'ya değil, şeytana hizmet ettiği ve mucizelerinin şeytan ve cinlerin yardımıyla gerçekleştiği iddia edilmiştir.
- Büyü: Hz. Muhammed'in büyü ile insanları etkileyip kendisine bağladığı ve bu sayede fetihler gerçekleştirdiği belirtilmiştir.
- Zalimlik: Medine'deki Yahudilere uyguladığı zulüm, onun zalim biri olduğu iddialarını güçlendirmiştir.¹⁶

Söyledikleri iddialarını kanıtlayacak bir delil yokken ısrarla bu ithamlar üzerinde durdular. Tarihin hiçbir yerinde ahlakı ve hayatı bu denli şeffaf olan kimse yoktur. İngiliz oryantalist Margoliouth'a (1858-1940) göre Kur'an, vahiy ürünü değildir ve Hz. Muhammed bu kitabı Yahudilik ve Hristiyanlığın etkisi altında yazmıştır. Kendisini bir elçi olarak konumlandırmıştır. Bu nedenle, vahiy konusu bir hiledir. Aynı iddialar gü-

¹⁵ Muhammed Fatih Cesur, *Çağdaş Oryantalizmin Kiraat İlimine Bakışı* (Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2023), 30-31-32.

¹⁶ Ekiz, *Oryantalist Literatürde Kur'an'ın Yahudi Kökenli Olduğu İddiası: Abraham Geiger Örneği*, 19.

nümüzün çağdaş oryantalistlerinden biri olan Alman oryantalist Angelica Neuvirth tarafından da dile getiriliyor. İddiasına göre Kur'an, İncil'den etkilenmiş ve onunla paralellikler taşıyan bir kitaptır. Diğer bir iddiada Hz. Peygamberin ticaret için Mekke dışına çıktığı esnada Hristiyan tüccarlarla veya Rahip Bahira'a ile görüştüğü ve dini öğretileri onlardan aldığıdır. 23 yılda parça parça inen ayetlerin böylesi bir duruma uygun düşmesi ihtimal dahilinde değildir. Şöyle bir hakikat var ki Hz. Peygamber ümmi idi, yani okuma- yazma bilmiyordu. Gelen vahyi vahiy katiplerine yazdırıyordu. Ancak oryantalistlerin genel bakış açısı peygamberin okuma- yazma bildiği yönündedir.¹⁷

Oryantalizme yapılan eleştirilerde en büyük dikkati M. A'zami çekmektedir. A'zami, geleneksel reddiyeciliğin oryantalist eleştirileri Kur'an'a nasıl yansıttığını inceler. Oryantalistlerin, Kur'an'ın Hz. Peygamber ve Hz. Ebu Bekir döneminde yazıya geçirilmediği, yalnızca sözlü aktarıldığı ve Hz. Osman zamanında yazıya döküldüğü iddialarına karşı çıkar. A'zami, Eski Ahit'in önemli bir kısmının MÖ 8. yüzyıla kadar sözlü olarak aktarıldığını vurgulayarak, bu durumun zaman diliminin çok uzun olduğunu belirtir. Oryantalistlerin Arap yazısını "yetersizlik" ile itham etmelerine karşı, Eski Ahit'in sözlü aktarımında yaşanan sorunların daha ciddi olduğunu savunur. A'zami, Eski ve Yeni Ahit'in anonim yazımına rağmen Batılı bilim adamlarının bu metinlere, İslami rivayet zincirine göre daha kolay tarihsel meşruiyet tanıdığını eleştirir. Amacı, bu çelişiklere dikkat çekmektir.¹⁸

Geleneksel düşüncenin yalnızca yüzeysel bir çözüm sunduğu, gerçek sorunların köküne inmenin önemli olduğu vurgulanmaktadır. Mustafa A'zami'nin eserinden hareketle, Oryantalizmin daha iyi anlaşılabilmesi için dini ve kültürel boyutlarının yanı sıra Oryantalist altyapının da derinlemesine kavranması gerektiği ifade edilmektedir. Bu yaklaşım, problemin daha etkili bir şekilde çözülmesine olanak tanıyacaktır.

Sonuç

Kur'an-ı Kerim, toplumu eğitme ve dönüştürme işleviyle sosyal meselelerin çözümünde ana kaynak olarak kabul edilmektedir. Batılı bilim insanları, Kur'an'ın bu gücü karşısında endişe duymakta ve inceleme yöntemlerinde tarafsızlık eksikliği gözlemlenmektedir. Oryantalistler, Hz. Peygamber'in Eski ve Yeni Ahit'ten bilgi edinerek yeni bir eser oluşturduğunu iddia etmekte, ancak temel İslami kaynaklara yeterince yer verilmemektedir. Çağdaş oryantalizmin klasik yaklaşımlardan farklılaşmadığı ve eski yöntemleri devam ettirdiği gözlemlenmektedir. Bu durum, İslam'ın derinliğini anlamada sıkıntılar yaratmaktadır. Müslümanlara göre Kur'an bir vahiy mahsulüdür ve bu teolojik bir mesele olarak ele alınır. Halbuki oryantalistler bunu psiko-sosyolojik ilimler açısından ele aldıklarından, iki taraf arasında bir uygunluk mümkün olamamaktadır.¹⁹

Oryantalizmin diğer şubelerinde de olduğu gibi, genellikle misyonerlik, ticaret ve sömürgeciliğin öncülüğünü yapmakla kalmamış, aynı zamanda İslam akidesinin temelinde dinamit koymuştur. Müslümanların miras olarak aldıkları yüksek değerleri, bir

¹⁷ Cesur, *Çağdaş Oryantalizmin Kıraat İlimine Bakışı*, 31-32.

¹⁸ Bilal Gökçür, "Modern Dönemde Kur'an Tarihinin Ortaya Çıkışı: Kur'an'ın Korunmuşluğu Hususunda Oryantalist İddialar ve Müslümanlardan Cevaplar", *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 27 (2012), 26.

¹⁹ Cerrahoğlu, "Oryantalizm ve Batıda Kur'an ve Kur'an İlimleri Üzerine Araştırmalar", 134.

hiç mesabesine indirmek, Batılılar için zevkli bir çalışma tarzı olmuştur. Burada şunu da zikrederim ki, İslam medeniyeti kendi kendine dağılmamıştır. Bu medeniyet, iç sebeplerin yanında, büyük nispette dış sebeplerle dağılmıştır. Dış sebeplerin en önemlisi “Avrupa'nın Doğu Düşüncesi” diyebileceğimiz oryantalizmdir. Bu da Avrupa'nın Doğu üzerindeki kuvvet denemesinden başka birşey değildir. Kısacası oryantalizm, ilmi olmaktan ziyade, gerçeklerin siyasi bir görüntüsüdür. Nitekim Curzon 1909 da Oxford'da Kraliyet Basın konferansı delegelerine karşı konuşurken: “Sizin valilerinizi, yöneticilerinizi, yargıçlarınızı, profesörlerinizi, papazlarınızı ve hukukçularınızı burada yetiştirerek gönderiyoruz.” demiştir.²⁰

Vahiy ile ilgili iddiaların, Kur'an'ın Allah'tan gelen bir buyruk olmaktan çıkarılıp insan ürünü olarak gösterilme çabasını içerdiği görülmektedir. Bu iddiaların, 20. yüzyıldan itibaren bilim insanları tarafından ortaya atıldığı düşünülse de aslında cahiliye döneminden gelen bir durum söz konusudur. Batılı bilim insanlarının Kur'an'ın metinleşme sürecine dair yaklaşımlarının, siyasi güç ve otoritenin etkisiyle şekillendiği, bu süreçte Kur'an'ın bir güç aracı olarak kullanıldığına dair görüşlerin öne çıktığı anlaşılmaktadır. Ancak, Kur'an'a yönelik titiz çalışmalar sayesinde, onun sahil haliyle günümüze ulaştığına şahitlik ediyoruz. Nitekim Rudi Paret, Kur'an Üzerine Makaleler eserinde: “Hiçbir din kurucusunun mesajı Muhammed (sav)'in tebliği kadar güvenli bir şekilde bugüne intikal etmemiştir.” sözü tam anlamıyla hakikatin kendisidir.

---

²⁰ Cerrahoğlu, “Oryantalizm ve Batıda Kur'ân ve Kur'ân İlimleri Üzerine Araştırmalar”, 135.

Kaynakça | References

- Altıkulaç, Tayyar. *Günüümüze Ulaşan Mesâhif-i Kadîme*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2. Basım, 2022.
- Bulut, Yücel. "Oryantalizm". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 33/428-437. İstanbul: TDV Yayınları, 2007.
- Cerrahoğlu, İsmail. "Oryantalizm ve Batıda Kur'ân ve Kur'ân İlimleri Üzerine Araştırmalar". *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 31 (1989), 95-136.
- Cesur, Muhammed Fatih. *Çağdaş Oryantalizmin Kıraat İlmine Bakışı*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2023.
- Ekiz, Necmettin Salih. *Oryantalist Literatürde Kır'an'ın Yahudi Kökenli Olduğu İddiası: Abraham Geiger Örneği*. İstanbul: İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2021.
- Gökkır, Bilal. "Modern Dönemde Kur'an Tarihinin Ortaya Çıkışı: Kur'an'ın Korunmuşluğu Hususunda Oryantalist iddialar ve Müslümanlardan Cevaplar". *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 27 (2012), 9-28.
- Nasreen, Hafsa. "Oryantalistlerin Kur'an Üzerine İddiaları-Eleştirel Bir Çalışma-". *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 16 (2013), 109-125.
- Tuğral, Rahim. "Kur'an'ın Cem'i ve İstinsâhında Üç Önemli Nokta". *Diyanet Dergisi* 26/1 (1990), 89-102.